

การดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์
กรณีศึกษาชุมชนปกากะญอ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน*

Preservation of Ethnic Identity: A Case Study of a Pga K'nyau Community
in Li District, Lamphun Province

¹กฤตยา สารพุทธิ และ ชุเลรัตน์ เจริญพร

¹Kritaya Sarabuddhi and Chuleerat Charoenporn

¹วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

¹College of Social Innovation, Rangsit University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pppuuuiii@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม และ 2) ศึกษาปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ของ ชุมชนตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มประชากรคือ ชาวปกากะญอที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนพระบาทห้วยต้มจำนวน 10 หมู่บ้าน ในตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน การวิเคราะห์ข้อมูลคือ ศึกษาจากงานเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์คนในชุมชน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนนี้เกิดจากชาวปกากะญอที่มีความเลื่อมใส ศรัทธา ในตัวครูบาชัยยะ วงศาพัฒนา จึงได้ละถิ่นฐานเดิมย้ายตามมาอยู่ใกล้อารามของท่านและร่วมกันสร้างชุมชน และจากกฎระเบียบ ในการอยู่ร่วมกันคือ ให้รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด และต้องรับประทานอาหารมังสวิรัต ทำให้ชุมชนมีความสุข ร่มเย็น จึงมีชาวปกากะญอย้ายตามมาอยู่มากขึ้นเรื่อย ๆ และ 2) การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ในช่วงแรกครูบาวงษ์ ท่านเป็นคนอบรม สั่งสอน และตักเตือนให้ชาวชุมชนดำรงอัตลักษณ์ไว้ด้วยตัวของท่านเอง เมื่อชุมชนเริ่มโตขึ้น ครูบาฯ ได้แต่งตั้ง “ตะกะ” ซึ่งเป็นคนที่ชาวบ้านนับถือ หมู่บ้านละ 1 คน ช่วยท่านทำ หน้าที่ดังกล่าว เมื่อครูบาฯ มรณภาพในปี พ.ศ. 2543 ผู้นำชุมชนได้กำหนด “กฎประชาคมในการดำรงอยู่ ร่วมกันของหมู่บ้าน” เพื่อการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชน โดยมีโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนตั้งแต่การปรับเงินจนถึงขับออก จากหมู่บ้าน ปัจจัยที่ทำให้การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนยังเกิดขึ้นต่อเนื่องได้แก่ ความเคารพศรัทธาในตัวผู้นำ โครงสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และกระแสน้ำของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; กลุ่มชาติพันธุ์; ปกากะญอ; จังหวัดลำพูน

*Received February 17, 2021; Revised August 13, 2021; Accepted September 2, 2021

Abstracts

The objectives of this study were 1. to examine the history and identity of the Pga K'nyau residing in Phra Bat Huai Tom community as well as 2. to investigate the internal and external factors influencing the preservation of the ethnic identity of the Pga K'nyau from the past to the present. This study employed the qualitative research methods. The population in this study was Pga K'nyau people from 10 villages in Phra Bat Huai Tom community, in Nasai Subdistrict, Li District, Lamphun Province. Data were collected through a review of related documents and the interviews with people in the community and were analyzed using the descriptive statistics.

The results showed that; 1) This community was originated from the faith in Kruba Chaiyawongsa Pattana of the Pga K'nyau people who moved out of their original settlement to build a community near Kruba Chaiyawongsa Pattana's monastery. They lived together peacefully in the community since they had to strictly follow the five precepts of Buddhism and became vegetarians. Such peace and happiness caused a continuous inflow of the Pga K'nyau people from other places. 2) In terms of the preservation of the ethnic identity of the Pga K'nyau, Kruba Wong was the person who taught and urged the Pga K'nyau people to preserve their identity. When the community grew bigger, Kruba Wong had appointed "Taka" or the most respected person in each village to be responsible for the identity preservation. In addition, when Kruba passed away in 2000, the community leaders had established the community rules to maintain the community identity. People who violated the rules would be fined or banished. Furthermore, it was found that the factors influencing the preservation of ethnic identity included the people's respect for the community leaders, kinship structures, and a trend in cultural tourism.

Keywords: Identity; Ethnic Group; Pga K'nyau; Lamphun Province

บทนำ

ชุมชนพระบาทห้วยต้มเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรประมาณ 13,000 คน อาศัยอยู่ใน 10 หมู่บ้าน ของตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนที่มีการดำรงอัตลักษณ์ไว้ได้อย่างดีเยี่ยม ชาวชุมชนยังใส่ชุดปกากะญอ ยังพูดภาษาปกากะญอใน ยังไปวัดใส่บาตรทุกเช้าและนั่งสมาธิสวดมนต์ในตอนกลางคืน ที่สำคัญคือเป็นชุมชนมั่งสวัริติ ชุมชนสามารถดำรงอัตลักษณ์เหล่านี้ไว้ได้ทั้งที่ชุมชนไม่ได้ห่างไกลจากโลกภายนอกเลย ที่ตั้งชุมชนอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองสีเพียง 10 กิโลเมตร การคมนาคมสะดวกสบาย มีถนนลาดยางอย่างดี บ้านเรือนของชาวชุมชนมีไฟฟ้าใช้ มีน้ำประปา มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุก

พื้นที่แม้กระทั่งภายในป่าชุมชน เด็ก ๆ มีการศึกษา มีโรงเรียน มีสถานีนานามัย มีโครงการหลวง มีสวัสดิการครบทุกอย่างตามแบบหมู่บ้านในภาคเหนือของประเทศไทยโดยทั่วไป แต่ชาวชุมชนยังสามารถอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้อย่างเข้มแข็ง เป็นชุมชนศีล 5 เป็นชุมชนมังสวิรัต เป็นชุมชนปลอดสุราและเนื้อสัตว์ และชาวชุมชนยังนิยมความเป็นปกาเกอญอโดยการแต่งกายชุดปกาเกอญอและการใช้ภาษาของตนเอง ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนพวกเขาดำรงอัตลักษณ์เหล่านี้ไว้ได้อย่างไร และมีปัจจัยอะไร ที่ทำให้พวกเขาดำรงอัตลักษณ์ไว้ได้

งานวิจัยนี้ใช้กรอบในการวิเคราะห์ คือ แนวคิดอัตลักษณ์เป็นระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อให้ทุกคนรู้ความหมายของความเป็นคนกลุ่มเดียวกัน มีวิถีประเพณีร่วมกัน มีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน โดยความที่อัตลักษณ์เป็นสิ่งมนุษย์สร้างขึ้นไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้โดยมีปัจจัยสำคัญคือเงื่อนไขของเวลา สิ่งที่เกิดขึ้นเพียงชั่วครั้งชั่วคราวไม่มีการสืบทอดไม่อาจถือว่าเป็นอัตลักษณ์ ดังนั้น อัตลักษณ์จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อัตลักษณ์ของกลุ่มจะถูกถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป โดยการเรียนรู้ผ่านครอบครัว เครือญาติ ชุมชน เป็นความต่อเนื่องของวิถีชุมชนกลายเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีอัตลักษณ์ของตนที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ในความแตกต่างนั้น ๆ ถือเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชน ดังนั้น อัตลักษณ์ จึงเป็นเครื่องหมายบ่งบอกว่าตัวตนของชุมชนนั้นคือใคร อัตลักษณ์จึงมีความสำคัญต่อบุคคลและกลุ่มบุคคลอย่างมาก สาเหตุที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยยังคงดำรงอัตลักษณ์ของตนทั้ง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมากกว่าการปรองดองก็เพราะคนในกลุ่มยังคงมีวิถีชีวิตหรือยึดถืออัตลักษณ์ดั้งเดิมของกลุ่ม เพื่อความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มและเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกภายในกลุ่ม อัตลักษณ์จึงมีลักษณะเป็นชาติพันธุ์นิยมด้วย (Ethnocentrism) (Suksamran et al. 1987) กล่าวคือในกลุ่มชนจะมีความรู้สึกว่าอัตลักษณ์ของตนเป็นอัตลักษณ์ที่ดีงาม น่าปฏิบัติตามและน่าเชื่อถือมากกว่าของกลุ่มสังคมอื่น ความเชื่อที่ฝังอยู่ในสายโลหิตเช่นนี้ ทำให้สมาชิกของกลุ่มพยายามถ่ายทอดแบบแผนแห่งความประพฤติ ให้อนุชนรับสืบทอดต่อไปเป็นแนวการดำรงชีวิต เพราะถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว อัตลักษณ์อาจจะขาดตอนไปได้ไม่ต่อเนื่อง และอาจสูญหายไปในที่สุด การถ่ายทอดอัตลักษณ์จึงเป็นหน้าที่หลักอันหนึ่งของสังคม ทำให้กลุ่มทางสังคมมีความต่อเนื่องทางอัตลักษณ์ของชาติตนเอง

นอกจากนี้ ยังมีอีกกรอบหนึ่ง คือ แนวคิดการเป็นสมัยใหม่ในแนววัฒนธรรมชุมชน (Nartsupa, 2014) เสนอการเป็นสมัยใหม่ (modernization) ตามแบบวิถีไทยที่ควรจะเป็น คือ เป็นระบบวัฒนธรรมชุมชนตามแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทย โดยเน้นว่าความเป็นสมัยใหม่ของไทยไม่ควรพัฒนาไปเป็นแบบชาติตะวันตก เพราะชุมชนหมู่บ้านไทยเป็นระบบเศรษฐกิจและระบบวัฒนธรรมควบคู่กันอยู่ในตัวเอง และในสังคมของชุมชนขนาดเล็กจะเป็นสังคมที่สันติสุขมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐาน สามารถประกอบสังคมสมัยใหม่แบบชุมชน เอาระบบวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวตั้ง แต่ก็มีความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ด้วย นั่นคือเราสามารถมีรูปแบบสังคมที่ทั้งเจริญทางด้านเศรษฐกิจและดำรงวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง ดังนั้น เรื่องการเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชนจึงเป็นเรื่องเดียวกัน

ในการส่งต่ออัตลักษณ์ของกลุ่มต่าง ๆ นั้น จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การที่จะดำรงอัตลักษณ์ให้เป็นแบบเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ นั้น เป็นไปไม่ได้ยาก ดังนั้น อัตลักษณ์เป็น

สิ่งที่ต่อเนื่องได้และเปลี่ยนแปลงได้ในเวลาเดียวกัน (Suksamran et al. 1987) กลุ่มคนที่อยู่ใกล้ชิดกัน มีแนวโน้มที่จะรับเอาอัตลักษณ์บางสิ่งบางอย่างมาปรับใช้ได้ง่ายกว่ากลุ่มคนที่อยู่ไกลกัน โดยการรับอัตลักษณ์ มักจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จนในที่สุดแยกไม่ออกว่าอันไหนเป็นอัตลักษณ์เดิมของใครกันแน่ การรับเอาอัตลักษณ์บางส่วนของกลุ่มอื่นเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางอัตลักษณ์ อีกประการหนึ่งที่ทำให้ อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงคือ การถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่ไม่สมบูรณ์หรือการปรับตัวของอัตลักษณ์ให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หรืออาจเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น การเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ทางด้านภาษา เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นไปอยู่ในสังคมใหม่ห่างไกลจากที่อยู่เดิมมาก ๆ อาจจะได้ใช้ภาษาเดิมจนในที่สุดคนรุ่นต่อ ๆ มาก็พูด อ่าน เขียน ภาษาเดิมของตัวเองไม่ได้ เป็นต้น

การศึกษาบริบทชุมชนและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน การค้นหาความเป็นมาของชาติพันธุ์ปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม และรูปแบบการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม เพื่อให้เข้าใจทิศทางการพัฒนาที่สำคัญของชุมชนและการสร้างความเป็นชุมชนที่สามารถดำรงอัตลักษณ์ได้อย่างเข้มแข็งท่ามกลางกระแสโลกที่ถาโถมเข้ามา สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชุมชนชาวไทย และได้แนวทางการสร้างชุมชนอนุรักษ์นิยมในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน, ปัจจัยภายนอก และแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเรื่องชนกลุ่มน้อย อัตลักษณ์ของชุมชน พระสงฆ์นักพัฒนา แนวคิดเรื่องครุฑ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในสนาม ผู้วิจัยได้ไปติดต่อกับหัวหน้ากลุ่มท่องเที่ยวชุมชนพระบาทห้วยต้ม เพื่อขออนุญาตสำรวจข้อมูลสถานการณ์ทั่วไป ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำทางการ และชาวชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในชุมชนมีกฎเกณฑ์แต่ละอย่างในแต่ละสถานที่ไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยก็ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ชุมชนวางไว้อย่างเคร่งครัด ผู้วิจัยเริ่มสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนด้วยเข้าไปแนะนำตัวทำความรู้จักกับผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของชุมชนที่วัดพระพุทธรูปพระบาทห้วยต้ม ในตอนเช้าแรกของการเข้าพื้นที่

ขั้นตอนที่ 5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้สังเกตสภาพพื้นที่ทางกายภาพ และสภาพวิถีการดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านในหมู่บ้าน สภาพหมู่บ้าน สภาพบ้านเรือน สภาพถนนหนทาง วิถีการดำรงชีวิต พื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เกษตร การแต่งกาย การใช้ภาษา การประเพณีปฏิบัติตนของเยาวชนที่มีต่อผู้อาวุโส วิถีปฏิบัติตนของชาวชุมชนเมื่ออยู่ที่วัด โดยตรวจสอบจากข้อมูลหัตถ์ภูมิที่ได้รับมาก่อนการมาลงพื้นที่จริง

2.การสัมภาษณ์ มี 2 วิธีคือ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้นำ หรือ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในชุมชน และจะใช้ในเวลาราชการเป็นส่วนมาก ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหัวข้อไว้ล่วงหน้า และทำนัดหมายก่อนการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มชาวบ้าน ผู้วิจัยจะใช้พื้นที่ในการสัมภาษณ์ใน 2 พื้นที่คือ ที่วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม และที่ศูนย์เรียนรู้หัตถกรรมชุมชนพระบาทห้วยต้ม

ขั้นตอนที่ 6 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลในเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล โดยในการสัมภาษณ์จะสอบถามประเด็นคำถามที่ไม่ใช่ประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็น จะเป็นคำถามชุดเดิมในการสัมภาษณ์ในหลายกลุ่มตัวอย่าง เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับไปในตัวด้วยถ้าคำตอบถูกต้องตรงกันคำตอบนั้นก็นับว่าน่าเชื่อถือ

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค้นหาอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน รวมถึงปัจจัยทั้งภายในและปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวผลักดันให้มีการดำรงอัตลักษณ์ของชนเผ่าปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม โดยยกเอาข้อมูลและปรากฏการณ์ของชุมชนในแต่ละช่วงเวลามาวิเคราะห์ และใช้ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตีความในปรากฏการณ์นั้น ๆ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม ผลการวิจัยพบว่า ปกากะญอเป็นชาวเขาเผ่าใหญ่ที่สุดซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในทั้งประเทศไทยและพม่า ในด้านประวัติศาสตร์ ชาวปกากะญอสืบเชื้อสายมาจากเผ่ามอญ เดิมชาวปกากะญอตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ติดกับต้นแม่น้ำแยงซีเกียงในทะเลทรายโกบี จากสถานที่ดังกล่าว ชาวปกากะญอได้อพยพสู่ทางใต้ เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ประเทศเมียนมาร์ในปัจจุบัน จากนั้นจึงได้เดินทางข้ามแม่น้ำสาละวินเข้ามาในประเทศไทย ในศตวรรษที่ 18 (Howard, 2005) ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม ปกากะญอกลุ่มแรกอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่พระบาทห้วยต้มเพื่อการปฏิบัติธรรมในปี พ.ศ. 2513 เนื่องจากความเลื่อมใสศรัทธา ในตัวท่านครูบาวงษ์หรือครูบาชัยยะวงศาพัฒนา และจากการก่อสร้างเขื่อนภูมิพลซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ในจังหวัดตาก เมื่อเริ่มปล่อยน้ำให้น้ำท่วมเพื่อการกักเก็บและการผลิตกระแสไฟฟ้าในบริเวณผืนป่าในเขตลำน้ำปิงทำให้เกิดการอพยพของชาวเขาไปตามพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งพื้นที่พระบาทห้วยต้ม ซึ่งการเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนพระบาทห้วยต้มนี้ ต้องทำตามกฎระเบียบที่ครูบาวงษ์ท่านตั้งไว้ เพื่อความสงบสุข ร่มเย็น จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ดังนี้

1. อัตลักษณ์ทางด้านศาสนาและความเชื่อ ชาวชุมชนทุกคนได้ประกาศตัวเป็นพุทธมามกะที่เคร่งครัด ในการนับถือศีล 5 ในทุกเช้าชาวชุมชนจะไปวัดใส่บาตร และในตอนเย็นจะพากันสวดมนต์และนั่งสมาธิใน บริเวณที่สำคัญต่าง ๆ ในชุมชน ในอดีตจะไม่มีกำหนดจำหน่ายสุราในพื้นที่เลย ในปัจจุบันมีร้านจำหน่ายสุราบ้าง

2. อัตลักษณ์ด้านการรับประทานอาหาร คนที่อยู่ในชุมชนจะรับประทานอาหารมังสวิรัต เนื่องจากครู บาววงษ์ได้ห้ามการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยปลูกฝังความเชื่อว่าถ้าทานเนื้อสัตว์หรือฆ่าสัตว์จะเป็นการสร้างเวรกรรม ต่อกัน ตายไปแล้วต้องมาเกิดใหม่เป็นสัตว์ที่ทานหรือฆ่าไปแล้ว ต้องอยู่ในวัฏสงสารไม่จบสิ้น รวมทั้งความเชื่อ เกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านพระพุทธรูปห้วยต้มที่ว่าในครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับรอยพระบาทไว้ ณ มีพราน นำเนื้อมาถวายท่านก็ไม่รับไว้ฉัน พรานจึงไปต้มข้าวที่ห้วย พระพุทธเจ้าฉันแต่ข้าวที่ต้มกับผักเท่านั้น ดังนั้นคน ที่มาอาศัยในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นี้ก็ต้องทานมังสวิรัตด้วย มีความเชื่อว่าหากไม่ปฏิบัติตามจะมีอันเป็นไปต่าง ๆ

3. อัตลักษณ์ทางด้านประเพณีและพิธีกรรม กลุ่มปกาเกอญอมีประเพณีและพิธีกรรมที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่เดิมและประเพณีที่เกิดขึ้นใหม่หลังจากย้ายมาอยู่ในชุมชน โดยประเพณีและพิธีกรรมส่วนใหญ่จะ เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และมีกำหนดการและถือฤกษ์ตามแบบล้านนา

4. อัตลักษณ์ด้านภาษาปกาเกอญอ ลักษณะตัวอักษรคล้ายอักษรพม่า คนในชุมชนสามารถพูดภาษา ปกาเกอญอได้ในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปบางท่านพูดได้แต่ภาษาปกาเกอญอ แต่ คนรุ่นใหม่พูดได้ทั้งภาษาปกาเกอญอและภาษาไทย

5. อัตลักษณ์ทางการแต่งกาย ชาวชุมชนนิยมแต่งกายชุดปกาเกอญอในชีวิตประจำวัน โดย แม่บ้านจะเป็นผู้ทอผ้าและตัดเย็บให้กับคนในครอบครัวได้ใช้ ในปัจจุบันมีการปรับวิถีชีวิตบางส่วนเพื่อให้ สะดวกขึ้น เช่น การเข้าไปทำไร่ทำสวนจะไม่สวมใส่ชุดชนเผ่าเพราะไม่สะดวก หรือการเดินทางออกนอกชุมชน เพื่อไปทำงาน หรือไปท่องเที่ยว ชาวชุมชนส่วนใหญ่ก็จะไม่ได้ใส่ชุดปกาเกอญอ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ของ ชุมชน การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนปกาเกอญอ ผลการวิจัย พบว่า

1. ช่วงก่อนก่อตั้งชุมชนหมู่บ้าน ช่วงครูบาวงษ์เผยแพร่ธรรมะให้กับชาวเขา (พ.ศ. 2496 – 2513) ก่อนเกิดการอพยพของชาวปกาเกอญอรุ่นแรกมาอยู่ที่พระบาทห้วยต้ม อัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นมาอยู่แล้วตั้งแต่ ดั้งเดิมคือ อัตลักษณ์ในการแต่งกายและอัตลักษณ์ทางภาษา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือการที่ชาวเผ่าปกา เกอญอได้เปลี่ยนศาสนา จากการเคารพบูชาผี บูชาเจ้า เปลี่ยนมาเป็นศาสนาพุทธ หันมายึดถือพระธรรมคำ สอนที่ครูบาวงษ์ท่านได้อธิบายสั่งสอนเผยแพร่ไว้ กล่าวได้ว่า เกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ในด้านการนับถือ ศาสนาพุทธ อันนำมาซึ่งอัตลักษณ์ทางด้านประเพณีและพิธีกรรม

2. ช่วงเวลาเมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านจนถึงเวลาที่ครูบาชัยวงค์มรรณภาพ (พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2543) จากการที่ชาวปกาเกอญอกลุ่มแรกอพยพมาอยู่ในพื้นที่เพื่อการปฏิบัติธรรมรับใช้ท่านครูบาวงษ์ ท่านครูบาฯ ได้กำหนดแนวทางการดำรงชีวิตหรืออัตลักษณ์ให้กับคนในชุมชนคือให้รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดและ รับประทานมังสวิรัต ต่อมาเมื่อมีชาวปกาเกอญอเข้ามาอยู่ในชุมชนมากขึ้น ท่านดูแลไม่ทั่วถึง จึงได้แต่งตั้งผู้นำ ทางจิตวิญญาณ หรือที่เรียกเป็นภาษาปกาเกอญอว่า “ตะกะ” เป็นตัวแทนของครูบาวงษ์ คอยให้คำปรึกษา และดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน โดยในแต่ละหมู่บ้านจะมี “ตะกะ” 1 คน

ในยุคแรกก่อนที่จะมีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน “ตะกัะ” ก็ทำหน้าที่เหมือนผู้ใหญ่บ้านรวมกับหน้าที่มัคทายกวัด จนกระทั่งมีการเลือกตั้ง “ผู้ใหญ่บ้าน” ในปี พ.ศ. 2518 ตามระเบียบของทางราชการ แต่ “ตะกัะ” ก็ยังคงทำหน้าที่อยู่ โดยดูแลชุมชนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครูบาวงษ์ และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหนึ่งในกรรมการหมู่บ้านด้วย

3. ช่วงเวลาหลังจากครูบาชัยวงษ์มรณภาพ (หลังจาก พ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2562) เนื่องจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีนำกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาในพื้นที่ ชาวชุมชนมีโทรศัพท์มือถือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ ประกอบกับครูบาชัยมรณภาพในปี พ.ศ. 2543 หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม (หมู่ที่ 8) ซึ่งเป็นหมู่บ้านแรกที่ก่อตั้งขึ้น ยังคงรักษาข้อปฏิบัติตามคำสอนของครูบาวงษ์ แต่บางหมู่บ้านก็หลงลืมคำสอนของครูบาวงษ์ ตามกระแสภายนอก เนื่องจากต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น ลูกหลานก็ออกไปเรียนนอกชุมชน ได้รับวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามา การห่างจากวัดจากคำสอนของครูบาวงษ์ การไม่มีเวลาให้กันของสมาชิกในครอบครัวและอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดความย่อหย่อนต่อแนวทางคำสอนที่ครูบาวงษ์ได้วางไว้

บรรดาผู้นำทุกภาคส่วนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้มีการร่วมกันกำหนด กฎประชาคมชุมชนพระพุทธรูปห้วยต้ม ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2554 เพื่อให้ชุมชนพระพุทธรูปห้วยต้ม เป็นดินแดนพระพุทธรูปศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นการรวมใจกันทำความดีถวาย ท่านครูบาเจ้าชัยวงศาพัฒนา ที่ท่านเมตตาให้ประชาชนชาวปกากะญอได้มาอาศัยอยู่ในชุมชนพระพุทธรูปห้วยต้ม จึงพร้อมใจกันประกาศใช้ข้อบังคับของชุมชนนี้ขึ้นมาใช้ ครอบคลุมบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 12 หมู่ที่ 13 หมู่ที่ 14 หมู่ที่ 18 หมู่ที่ 21 หมู่ที่ 22 และหมู่ที่ 23 ของตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ซึ่งคนที่ไม่ทำตามกฎประชาคมของชุมชนฯ มีโทษตั้งแต่ปรับเงินจนกระทั่งไล่ออกจากหมู่บ้าน

สำหรับปัจจัยในการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มปกากะญอ มีดังนี้

ปัจจัยภายใน

1) การเคารพผู้นำ ชาวชุมชนมีความเคารพผู้นำอย่างสูง โดยผู้นำชุมชน ประกอบด้วย

1.1) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ คือผู้นำทางศาสนา และผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำทางศาสนาที่ชาวชุมชนเคารพยิ่ง คือ ครูบาวงษ์หรือครูบาเจ้าชัยวงศาพัฒนา เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ทำให้กลุ่มปกากะญอพระบาทห้วยต้ม รักษาศีล ปฏิบัติตามกฎกติกาที่ครูบาวงษ์ท่านได้วางไว้ ซึ่งจะเน้นไปเพื่อเป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกายและวาจาให้ไม่เป็นโทษต่อผู้อื่น ทำให้ชุมชนสงบสุข เบียดเบียนกันน้อย อยู่อย่างพอเพียง มีความสามัคคี และด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้นำจึงทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่กลุ่มปกากะญอ ยังคงสืบทอดคำสอนและแนวทางในการดำรงชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนผู้นำทางจิตวิญญาณ ในชุมชนจะเรียกว่า ตะกัะ เป็นผู้ชายสูงอายุ ถือศีลเคร่งครัด และเป็นมั่งสิริตลอดชีวิต ชาวชุมชนจึงมีความเคารพ ตะกัะเป็นอย่างมาก และเป็นคนสำคัญในการจัดพิธีกรรม คอยชี้แนะขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำพิธีกรรมให้สำเร็จ ตะกัะ เป็นผู้หนึ่งที่คอยชักชวนชาวชุมชนให้มาร่วมในพิธีกรรมของชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ชิมชั้บอัตลักษณ์ทางความเชื่อ ประเพณีของชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้เกิดขึ้นอีกด้วย

1.2) ผู้นำแบบเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนที่เป็นทางการทั้ง 10 หมู่บ้าน ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการดำรงรักษาอัตลักษณ์เอาไว้เป็นอย่างดี ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้นำข่าวสารและจัดให้

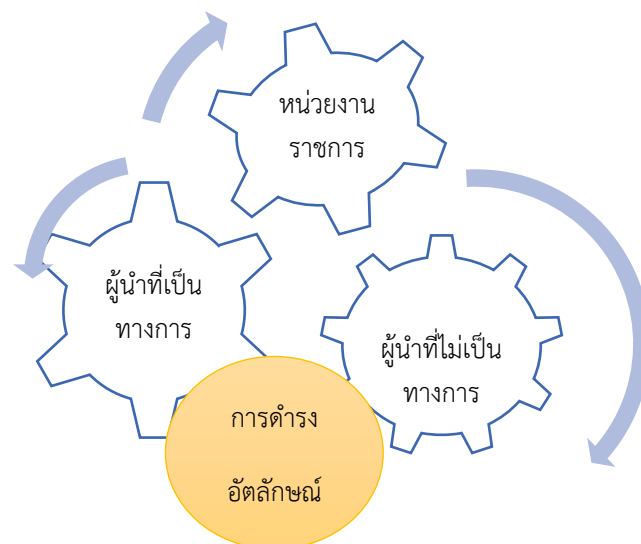
มีการประชุมและหารือเพื่อหาแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ร่วมกับชาวชุมชน โดยการผลักดันกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอัตลักษณ์ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎประชาคมชุมชนพระพุทธรูปห้วยต้ม เพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี รวมทั้งเพื่อการดำรงอัตลักษณ์ของคนในชุมชนด้วย

2) โครงสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ชาวปกากะญอมีความเชื่อเรื่องการนับถือผู้อาวุโส และครอบครัวแบบขยาย ซึ่งในแต่ละบ้านจะมีทั้งคนรุ่นใหม่และผู้อาวุโสอาศัยอยู่ด้วยกันหรืออยู่ใกล้ ๆ กัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำหน้าที่ในการสืบทอด และการดำรงอัตลักษณ์ในชุมชน เช่น นามสกุล ก่อเกิดตระกูล ซึ่งเป็นหนึ่งในสายตระกูลที่อพยพมาเป็นกลุ่มแรก เป็นต้น

ปัจจัยภายนอก

กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ชาวชุมชนได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์และจุดเด่นของชุมชนมาเป็นสร้างเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นประโยชน์อย่างสำคัญในแง่การสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนได้จัดเตรียมความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว ทั้งเรื่องของกิจการโฮมสเตย์ รถจักรยานให้เช่า ร้านอาหารมังสวิรัต และศูนย์หัตถกรรมเพื่อขายสินค้าที่ระลึก การจัดแพคเกจท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีรางวัลด้านการจัดการการท่องเที่ยวระดับประเทศหลายรางวัลเป็นเครื่องการันตีความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 Model ในการดำรงอัตลักษณ์ชุมชน
ที่มา: สรุปรโดยผู้วิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นคือ

1. แนวทางการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชน ประกอบด้วย 2 ปัจจัยคือ

1.1 ต้องประกอบด้วย 3 กลุ่มบุคคล ที่เป็นผู้กำหนดแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชน 1). ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มตะเกี๊ยะ และ กลุ่มผู้นำทางศาสนา 2). กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ กลุ่มผู้ใหญ่บ้าน กลุ่ม อบต. 3). กลุ่มหน่วยงานราชการในพื้นที่ ทั้ง 3 ภาคส่วน ต้องขับเคลื่อนแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ไปในแนวทางเดียวกัน เหมือนฟันเฟืองที่สอดประสานกัน จึงจะสามารถดำรงอัตลักษณ์ไว้ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถเขียนเป็น Model ในการดำรงอัตลักษณ์ชุมชน ได้ดังนี้

1.2 ความสัมพันธ์แบบเครือญาติภายในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคี ขับเคลื่อนแนวทางการดำรงอัตลักษณ์ไปในทิศทางเดียวกันได้

2. ความภาคภูมิใจในการดำรงอัตลักษณ์เดิมไม่ใช่เครื่องหมายแสดงถึงความล้าหลัง เหมือนที่เคยเข้าใจกันโดยทั่วไป แต่เป็นรูปแบบความทันสมัยรูปแบบหนึ่ง คือรูปแบบของความเป็นสมัยใหม่ในวัฒนธรรมชุมชน แม้ว่า ทฤษฎีของท่านอาจารย์ฉัตรทิพย์ฯ จะกล่าวถึงการผนวกเอาวิถีชีวิตแบบคนสมัยใหม่ร่วมกับวัฒนธรรมเดิมของคนไทยเราคือความมีน้ำน้ำใจดีมีใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก็ตาม แต่ชุมชนพระบาทห้วยต้มเป็นตัวอย่างของชุมชนที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์ไทย หากแต่เป็นชาวกะเหรี่ยงปกากะญอ ก็สามารถผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่พวกเขาภาคภูมิใจกับวิถีชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี พวกเขามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และสามารถนำอัตลักษณ์มาต่อยอดสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งการขายสินค้าเชิงวัฒนธรรม และความเป็นชนกลุ่มน้อยที่มาอยู่ร่วมกันที่มีโครงสร้างแบบเครือญาติและการเคารพผู้นำ ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม พบว่า อัตลักษณ์ของชาวปกากะญอสอดคล้องกับแนวคิด อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของ Lustig, and Koester (2013) ที่มองว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้ และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยชาวชุมชนพระบาทห้วยต้มได้รับแรงสนับสนุนในการดำรงอัตลักษณ์อย่างสำคัญจากท่านครูบาวงษ์ ยกตัวอย่างเช่น ท่านสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนทั้งภาษาปกากะญอและภาษาไทย สนับสนุนให้คนในชุมชนใส่ชุดปกากะญอที่ทอขึ้นมาใช้เอง และสนับสนุนให้แม่บ้านรวมกลุ่มกันทอผ้าปกากะญอเพื่อการสร้างรายได้ เป็นต้น และด้วยความเมตตาของท่านครูบาวงษ์ที่มีต่อชาวชุมชน ทั้งการให้ที่อยู่อาศัย การพัฒนาชุมชน การทำถนน การสร้างโรงเรียน การสนับสนุนแนวทางในการสร้างอาชีพ ทำให้ชาวชุมชน รัก เคารพ ศรัทธาในตัวครูบาวงษ์เป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับแนวคิดลักษณะของ “ครูบา” ที่สันต์ ปัญญาแก้ว อธิบายว่า ครูบา จะมีลักษณะที่พิเศษมากกว่าพระสงฆ์ทั่วไป ไม่ใช่พระทุกคนจะเป็นครูบาได้ เพราะต้องมีวัตรปฏิบัติและการสั่งสมบุญบารมีจนเป็นที่ยอมรับ รักษาสมณเพศติดต่อกันยาวนานอย่างน้อย 20 พรรษา ซึ่ง ครูบาวงษ์ ถิ่นนั้บรรพชาบวชตั้งแต่ท่านบรรพชาเป็นสามเณรอายุได้ประมาณ 13 ปี คือในปี 2468 จนถึงปีที่ตั้งหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2514 ได้พรรษาทั้งสิ้น 46 พรรษา และด้วยจริยวัตรที่เคร่งครัด

ในการบำเพ็ญเพียรในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และการธุดงค์เพื่อโปรดสัตว์ตามทีต่าง ๆ เป็นกิจวัตร และความเมตตาในการช่วยเหลือชาวบ้านทั้งการให้ที่อยู่อาศัย การอบรมสั่งสอน การสร้างอาชีพ ทำให้ชาวบ้านเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา รัก เคารพ และสำนึกในบุญคุณของท่านอย่างยิ่ง สิ่งทีครูบาวางษ์ได้ทำการพัฒนาชุมชนนั้น (Panyakarw, 2018) จึงเป็นเหมือนกับสิ่งที่ ป.อ. ปยุตโต ที่กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านหลัก คือ การปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ให้การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม การอบรมสั่งสอนแนะนำการเผยแผ่ศาสนาแล้ว บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมเมืองคือต้องผู้เปิดช่องว่างที่มีอยู่ในงานพัฒนา และจะเป็นผู้นำชี้ช่องทางในการที่ท้องถิ่นจะรับความเจริญใหม่ ๆ การเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มว่าในถิ่นนั้นมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น Phra Debvedhi (Payutto, 1987)

และการอพยพของชาวปกากะญอจากบนภูเขาเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ต้องเปลี่ยนศาสนาจากศาสนาเดิมมาเป็นศาสนาพุทธ สอดคล้องกับแนวคิดความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง (Suksamran et al. 1987) นั่นคือ การอพยพย้ายถิ่นของคนภูเขาลงมาอยู่กับคนพื้นราบ จำเป็นต้องมีการปรับตัวลักษณะบางอย่าง แต่บางอย่างก็ยังคงอัตลักษณ์เดิมของตัวเองไว้ การปรับระบบความเชื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อของคนในพื้นที่ เพื่อให้ได้รับการยอมรับเข้าเป็นพวก ได้รับรางวัลตอบแทนเป็นที่อยู่ ที่ทำกิน และสาเหตุที่ทำให้ชาวชุมชนพระบาทห้วยต้มยังคงดำรงอัตลักษณ์ของตนไว้ ทั้ง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมากกว่าการปรองดองก็เพราะคนในชุมชนยังคงมีวิถีชีวิตหรือยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่ม เพื่อความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มและเพื่อความอยู่รอดของสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นการต่อรองกับวัฒนธรรมหลัก เพื่อรักษาอัตลักษณ์เดิมของตนให้เหลืออยู่ เพื่อไม่ให้คนรุ่นหลังหลงลืมรากเหง้าของตนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน พบว่า ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาในงานวิจัยหลายเรื่อง งานของมงคล พนมมิตร ปัจจัยการดำรงอัตลักษณ์อยู่ที่ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนเป็นที่ตั้ง มีกลไกของชุมชนที่ถือเป็นเสาหลักค้ำยันหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำหน้าที่อย่างเข้มข้น การมีวิธีการสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของการดำรงอัตลักษณ์ของชนเผ่า การมีผู้นำผู้อาวุโสที่เป็นกลไกหลักของชุมชนทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และความต้องการได้รับการยอมรับให้ชุมชนมีสถานะตามกฎหมายของประเทศไทย (Panommit, 2008) เช่นเดียวกับงานของสุทัศน์ กันทะมา พบว่า เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมคงอยู่คือ การเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่อยู่ในรูปของความเชื่อซึ่งมีการถ่ายทอดพิธีกรรม ผ่านการกล่อมเกลาโดยชุมชนทำให้การปฏิบัติสืบต่อมา พระทำหน้าที่ถ่ายทอดศีลธรรม ผู้อาวุโสในชุมชนถ่ายทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ (Kantama, 1999)

ปัจจัยภายนอก เกิดจากอิทธิพลของกระแสโลกาวิวัตน์ การเข้าถึงของเทคโนโลยีใหม่ ที่เชื่อมโลกเป็นหนึ่งเดียว (Samakarn, 2002) ในแง่หนึ่งโลกาวิวัตน์อาจกระทบต่อหมู่บ้านปกากะญอทำให้ผู้คนมีวิถีชีวิตแบบคนเมือง มีผลต่อเด็กรุ่นใหม่ที่มีวิถีชีวิตแบบเมืองมากขึ้น อีกแง่หนึ่งคือการช่วยชุมชนให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว อัตลักษณ์ของชุมชนจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานศึกษาชนกลุ่มน้อยหลายชิ้นในประเทศ เช่น งานของมงคล พนมมิตร มองว่า ปัจจัยภายนอกคือ การถูกรอบงำจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่พยายามเข้าไปครอบงำมีอำนาจเหนือชุมชน และการรุกรานของกระแสบริโภคนิยม

การที่ชุมชนห้วยเฮี้ยะสามารถดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ได้คือการที่ชุมชนมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันมากขึ้น สร้างความรัก ความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนมากยิ่งขึ้น (Panommit, 2008) เช่นเดียวกับงานอริยา เศรษฐาภรณ์ ได้สรุปว่าวัฒนธรรมทุนนิยมเข้าไปถึงชุมชน ก็เกิดการปะทะและทำลายวัฒนธรรมชุมชนไปด้วย แต่ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ไม่สามารถทำลายอัตลักษณ์ของชุมชนพระบาทห้วยต้มได้ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ เช่น นามสกุล ก่อเกิดตระกูล และเพื่อนบ้านในชุมชนยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่น ด้วยความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน และความเข้มแข็งของครอบครัวและเครือญาติสถาบันศาสนา (Svetamra, 1999) รวมถึงงานของเนาวรัตน์ นามวงศ์ ได้สรุปชัดเจนว่า การติดต่อกับชุมชนภายนอกการไหลบ่าของวัฒนธรรมแบบทุนนิยม น่าจะส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การพึ่งพาอาศัยเพื่อนบ้านและเครือญาติลดน้อยลง แต่ไม่ได้เป็นเช่นนั้นทั้งหมด ชุมชนพระบาทห้วยต้มยังคงมีความเชื่อแบบดั้งเดิมอยู่ ชุมชนมีความสามัคคีมีความรักใคร่ปรองดอง มีการช่วยเหลือ เกื้อกูล แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนได้อย่างชัดเจน ที่สามารถดำรงอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนของชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการสิ่งต่างๆ ในชุมชน (Namvong, 2000)

สรุป

ชาวปกาเกอะญอ เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดกระจายในภาคต่างๆ ของประเทศไทย โดยส่วนใหญ่อยู่ทางภาคตะวันตก และทางภาคเหนือ แม้ว่าชาวปกาเกอะญอจะอพยพจากที่เดิมของพวกเขามาตั้งรกรากอยู่ที่ชุมชนพระบาทห้วยต้มเป็นระยะเวลานาน แต่พวกเขาก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่น ทั้งนี้ อาจจะมีสาเหตุมาจาก ชาวปกาเกอะญอมีความสำนึกในวัฒนธรรมและพื้นเพที่มาจากตนสูงมาก พวกเขามีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ประกอบกับความเคารพศรัทธาในตัวผู้นำ คือ ครูบาวงษ์ ซึ่งเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เห็นว่าการอนุรักษ์อัตลักษณ์อันรากเหง้าดั้งเดิมของชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อถ่ายทอดสืบทอดให้ลูกหลาน ประกอบกับผู้นำรุ่นต่อมา ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และหน่วยงานราชการที่อยู่ในพื้นที่ ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการดำรงอัตลักษณ์ชุมชน ทำให้การดำรงอัตลักษณ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไปได้ จนกระทั่งปัจจุบันในกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกระแสนิยมสินค้าวัฒนธรรม เช่น ผ้าทอชนเผ่า เครื่องเงิน เป็นปัจจัยเสริมทำให้การดำรงอัตลักษณ์สามารถดำรงต่อเนื่องไปได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม พบว่า ชุมชนมาด้วยความเคารพ ความศรัทธาในตัวครูบาวงษ์ และมีความมีวิสัยทัศน์ทางด้านการพัฒนาของครูบาวงษ์สามารถกำหนดแนวทางการดำรงชีวิตในหมู่บ้านที่ทำให้ หมู่บ้านมีความสงบสุข ร่มเย็น ชุมชนมีความรัก ความสามัคคี มีวิถีการดำรงชีวิตไปในแนวทางเดียวกัน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้ จะเห็นได้ว่า “ผู้นำ” มีอิทธิพลอย่างสูงต่อชาวชุมชน ดังนั้น เมื่อหน่วยงานราชการใดต้องการจะดำเนินงานนโยบายใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สิ่งที่เราควรกระทำคือการดำเนินนโยบายนั้นผ่านความร่วมมือของผู้นำสูงสุดของชุมชน จะทำให้การดำเนินนโยบายนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและสำเร็จได้โดยไม่มีอุปสรรคมากนัก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และแนวทางในการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน พบว่า ชาวปกากะญอชุมชนพระบาทห้วยต้มต้องการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต และหน่วยงานราชการเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการดังนี้ ในการดำเนินงานกับชาวชุมชน หน่วยงานควรมีความตระหนักในเรื่องนี้ และไม่ควรมีการดำเนินการใด ๆ ที่จะไปทำให้ชุมชนสูญเสียหรือละทิ้งอัตลักษณ์ของตน ควรสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข และด้านการพัฒนาชุมชน ควรจะได้รับการอบรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่งก่อนเข้าไปในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 สำหรับงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเรื่องการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ซึ่งเป็นชุมชนของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแง่มุมอื่นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของชนกลุ่มน้อย เช่น ศึกษาเรื่องการยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอกของชนกลุ่มน้อย การปรับตัวทางด้านวิถีชีวิต หรือศึกษาอิทธิพลจากการแทรกแซงจากหน่วยงานภาครัฐ ธุรกิจ และเอกชน ที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของชุมชน และศึกษากับชนกลุ่มน้อยที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในประเทศไทย

2.2 และในอีกแง่มุมที่ควรศึกษามากคือบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาในประเทศไทย ทั้งประเด็น ทางฝั่งของตัวพระสงฆ์รูปนั้น เช่น วิธีการเผยแผ่ศาสนา วัตรปฏิบัติ ความศักดิ์สิทธิ์ และ ประเด็นที่เกิดกับผู้ศรัทธา ความเลื่อมใสที่เกิดขึ้น จะเป็นการอธิบายการพัฒนาในประเทศไทยได้ในหลายพื้นที่และเข้ากับบริบทของสังคมไทยอย่างแท้จริง

References

- Fuengfoosakul, A. (2003) *Identity: Review of theories and concepts*. Bangkok: National Research Council Committee. Sociology Office of the National Research Council of Thailand.
- Howard, M. (2005). *Textiles of the Highland Peoples of Burma Volume II*. Bangkok: White Lotus
- Kantama, S. (1999). *Retention of Tai Local Culture*. (Unpublished Master's Thesis). Chiang Mai University Press. Chiang Mai.
- Keyes, C. (1982). The Death of Two Buddhist Saints. *Journal of the American Academy of Religion, Thematic Studies* 48(3-4), 149-180.

- Myron, W. L., & Koester, J. (2013). *Intercultural Competence*. (7th ed.). Hoboken, New Jersey: Prentice Hall.
- Namvong, N. (2000). *Thinking System Relating to Community Relationship*. (Unpublished Master's Thesis). Chiang Mai University Press. Chiang Mai.
- Nartsupha, C. (2014). *The modernization in Thailand by implement community-based Concept*. (3rd ed). Bangkok: Darnsutha Press Co., Ltd.
- Panommit, M. (2008). *Maintenance of Identity of Northern Minorities*. (Unpublished Master's Thesis). Chiang Mai University Press. Chiang Mai.
- Panyagaew, W. (2018). *Remembering Khruba Srivichai, 140 Years Anniversary*. Editorial. Chiang Mai: Chiang Mai University Press.
- Phra Debvedhi (P.A. Payutto). (1987). *In the best interest of this life*. (3rd ed.). Bangkok: Amarin Printing Groups Co., Ltd.
- Samakarn, S. (2002). *Cultural Changes and Social Developments*. (5th ed.). Bangkok: SE-Education Public Company Limited.
- Suksamran, S. (1987). *Buddhist development: a case study of the developer monks*. Bangkok: Pim Suay Company Limited.
- Suksamran, S., Rattanamongkolmas, S., Nakwatchara, N., & Samudavanija, C. (1987). *Chinese Community: Continuity and Change*. Research report to the Research Department Chulalongkorn University. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Svetamra, A. (1999). *Reconstructing the Meaning of Community in Rice Donating Rituals in Culture Community Development Context in Phayao Province*. (Unpublished Master's Thesis). Chiang Mai University Press. Chiang Mai.